Valtiokonttori
T3 – Talous, tieto ja työelämä
Tiedonkeruupalvelut
Nestori Leponiemi

Kuntien ja hyvinvointialueiden talousraportointi ja raportoidun tiedon laadunvarmistus

Kunnat ja hyvinvointialueet raportoivat taloustietonsa Valtiokonttorin Kuntien ja hyvinvointialueiden taloustietopalveluun. Kunnat ja kuntayhtymät ovat raportoineet taloustietonsa Valtiokonttorille vuoden 2021 alusta lähtien, mitä ennen ne ilmoittivat taloustietonsa Tilastokeskukselle. Hyvinvointialueet ovat raportoineet tietonsa Valtiokonttorille ensimmäistä kertaa tilikaudelta 2023. Hyvinvointialueiden talousraportoinnin alkamisella on ollut vaikutusta kuntien ja kuntayhtymien raportoimiin tietosisältöihin, koska hyvinvointialueiden raportoitaviksi tulevat sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen taloustietojen tietosisällöt tuli erottaa kuntien talousraportoinnista.

Talousraportoinnin perusta

Kuntien ja hyvinvointialueiden raportoimat taloustiedot perustuvat tietoja tarvitsevien viranomaisten lakisääteisiin tehtäviin. Talousraportoinnin perusperiaatteena on, että mitään tietoa ei tule pyytää raportoitavaksi ilman viranomaisten tarpeista johtuvia perusteita. Kuntien ja hyvinvointialueiden raportoimia taloustietoja käyttävät seuraavat viranomaiset:

- Kuntien raportoima taloustieto: valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Tilastokeskus, Opetushallitus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä Kilpailu- ja kuluttajavirasto

- Hyvinvointialueiden ja Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimen sekä pelastustoimen raportoima taloustieto: valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö, Tilastokeskus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä Kilpailu- ja kuluttajavirasto

Tietomääritykset

Kuntien ja hyvinvointialueiden raportoimien tietojen tietomääritysten ylläpidon yhteistyöryhmä määrittelee viranomaisten tietotarpeisiin perustuen talousraportoinnin tarkat tietosisältöjen tekniset kuvaukset, jotka annetaan vuosittain valtiovarainministeriön asetuksilla kunnan ja hyvinvointialueen taloustietojen toimittamiseen sovellettavasta tietosisällöstä ja teknisistä kuvauksista. Yhteistyöryhmän puheenjohtajana toimii neuvotteleva virkamies Hanna-Mari Talka valtiovarainministeriöstä, ja ryhmässä ovat edustettuina taloustietojen keruusta vastaavan Valtiokonttorin lisäksi keskeisimmät taloustietoja käyttävät viranomaiset, jotka ovat ministeriöistä valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, sisäministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja opetus- ja kulttuuriministeriö sekä virastoista Tilastokeskus. Lisäksi ryhmässä on edustajat Kuntaliitosta sekä raportoivia tahoja edustavat jäsenet kunnasta ja hyvinvointialueelta. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos ja Opetushallitus. Yhteistyöryhmä päättää sisällöt talousraportointia ohjaaviin kuntien ja kuntayhtymien Kunta-AURA- sekä hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien HVA-AURA-käsikirjoihin, joita valtiovarainministeriö ylläpitää ja jotka Valtiokonttori julkaisee. Käsikirjoja päivitetään tarvittaessa, ja seuraava päivitys on tulossa loppuvuodesta

2024. Käsikirjojen lisäksi raportoijien tulee seurata Kirjanpitolautakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston yleisohjeita ja lausuntoja. Seikkaperäinen, ajantasainen ja selkeä ohjeistus edesauttaa taloustietojen toimittamista annettuihin määräaikoihin mennessä, sisällöllisesti oikein ja raportoijien välillä vertailukelpoisessa muodossa.

Tietojen oikeellisuus

Kuntalain ja hyvinvointialueesta annetun lain perusteella kunnat ja hyvinvointialueet vastaavat raportoimiensa tietojen oikeellisuudesta. Valtiokonttori varmistaa kuntien ja hyvinvointialueiden raportoiman tiedon laatua kaksivaiheisesti kohdistamalla raportoituihin aineistoihin automaattisia tarkastuksia sekä tarkastamalla aineistoja tämän lisäksi tarvittavin osin vielä manuaalisesti. Tarkastusten osalta tavoitteena on, että automaattiset tarkastukset olisivat riittäviä tietojen oikeellisuuden varmistamiseksi, mutta tämän lisäksi Valtiokonttori jatkaa edelleen tiettyjä manuaalisia tarkastuksia. Raportointikertojen määrän lisääntyessä on tiedostettu, että automaattisilla tarkastuksilla ei järjestelmäteknisistä syistä ole mahdollista kattaa kaikkia tarvittavia tarkastuksia, jolloin manuaaliset tarkastukset ovat näissä tapauksissa ainoa vaihtoehto tehdä raportoiduille tiedoille mahdollisimman kattava laadunvarmistus. Automaattisilla tarkistuksilla ei pääse käsiksi mahdollisiin raportoiduissa tiedoissa oleviin sisällöllisiin virheisiin eikä myöskään sellaisiin virheisiin, joista ei ole vertailutietoa Kuntien ja hyvinvointialueiden taloustietopalvelussa, vaan vertailutieto löytyy esimerkiksi tietoa hyödyntävien viranomaisten omista aineistoista. Automaattiset tarkastukset tarttuvat kuitenkin suuriin prosentti- tai euromääräisiin muutoksiin, mitä kautta saattaa selvitä virheitä raportoiduissa aineistoissa.

Kun kunnat ja hyvinvointialueet ovat toimittaneet taloustietonsa Valtiokonttorille, Valtiokonttorin talousraportoinnista vastaavat asiantuntijat käyvät läpi ja tarkistavat raportoidut aineistot ja lähettävät havaintojensa pohjalta raportoijille tarvittaessa raportointi- ja lisätietopyyntöjä. Arvioitaessa, miten ajallaan ja oikein kunnat ja hyvinvointialueet raportoivat tietonsa on mahdollista todeta, että hyvinvointialueet raportoivat tietonsa lähes aina aikataulussa ja sisällöllisesti oikein. Kuntien ja kuntayhtymien osalta tiedot raportoidaan useimmiten aikataulussa ja sisällöllisesti oikein, mutta aineiston laadun ja tiedon oikeellisuutta arvioitaessa, on havaittavissa puutteita enemmän kuin hyvinvointialueiden ja hyvinvointiyhtymien tapauksessa. Puutteet korostuvat pienissä kunnissa ja kuntayhtymissä, mitä selittävät erityisesti raportointiin käytössä olevat rajalliset henkilöstöresurssit. Kuntien ja kuntayhtymien raportoiman tiedon laatu ja tietojen toimittaminen aikataulussa ovat kuitenkin parantuneet huomattavasti verrattuna vuonna 2021 vallinneeseen tilanteeseen, jolloin tiedonkeruuvastuu siirtyi Valtiokonttorille.

Sidosryhmien ja vastuuorganisaatioiden yhteistyö

Kuntien ja hyvinvointialueiden raportoimien tietojen määrittelyn ja raportoinnin ohjeistuksen laadinnan lisäksi talousraportoinnin keskeiset viranomaiset tekevät yhteistyötä myös raportoidun tiedon laadunvarmistuksessa. Tämä yhteistyö näkyy käytännössä tietojen oikeellisuuden varmistamisen työryhmätyönä,

jonka tarkoituksena on keskustella meneillä oleviin ja päättyneisiin talousraportointeihin liittyvistä ajankohtaisista asioista, raportointien edistymisestä, raportoinneissa mahdollisesti havaituista teknisistä ja sisällöllisistä ongelmista sekä käydä läpi taloustietopalvelun raportoituihin aineistoihin tekemiä automaattisia tarkastustapauksia sekä keskustella ja päättää, mitä uusia tarkastuksia aineistoille on mahdollisesti tarvetta tehdä tietoja tarkastavien ja käyttävien viranomaisten havaintojen perusteella.

Valtiokonttorin johdolla järjestetään tilinpäätöstietojen manuaalisten tarkastusten keskitetty seuranta yhdessä sektoriviranomaisten ja muiden sidosryhmäorganisaatioiden kuten Kuntaliiton kanssa. Tilinpäätösraportoinnit päättyvät vuosittain osassa raportointikokonaisuuksista 15.4. ja osassa 31.5. kunnan tai hyvinvointialueiden taloustietojen toimittamista koskevien valtioneuvoston asetusten mukaisesti. Tämän jälkeen on suunniteltu kahden viikon periodi, jolloin sektoriviranomaiset (VM, THL, OPH, TK, SM) tekevät omia tarkastuksiaan raportoidulle tiedolle. Tänä aikana raportoijilta pyydetään tarvittaessa lisäselvityksiä ja korjauksia raportoituihin tietoihin. Raportoijien mahdollisuus toimittaa korjattuja tietoja tiettyyn määräaikaan mennessä taloustietopalveluun päätetään raportointikokonaisuuskohtaisesti tietojen oikeellisuuden varmistamisen työryhmässä. Päätettyjen määräaikojen jälkeen korjauksia ei ole enää mahdollista tehdä, ja jokainen myöhässä saapunut korjauspyyntö käsitellään erikseen tietojen oikeellisuuden varmistamisen työryhmässä, jossa päätetään, otetaanko korjattu raportti vastaan.

Tietojen julkaisu

Raportoidut tiedot siirtyvät tietoja käyttävien hyödynnettäviksi Tutkihallintoa.fi-palveluun ja rajapintaan sitä mukaa, kun raportoitu aineisto on hyväksytty tietopalvelussa riippumatta siitä, onko aineisto raportoitu ajallaan vai onko se hyväksytty raportoitavaksi raportoinnin sulkeutumisen jälkeen.